

30 Μαρτίου 1822: Η Σφαγή της Χίου

Το 1818 ο **Παντιάς Ροδοκανάκης** και ο **Νικόλαος Μυλωνάς** αποτάθηκαν στο **Δημήτριο Υψηλάντη** για την απελευθέρωση του νησιού από τους Τούρκους. Ζήτησαν έτσι ναυτική βοήθεια από τις Σπέτσες, την Ύδρα και τα Ψαρά, που συμφώνησαν με την ιδέα απελευθέρωσης του νησιού. Μεγάλη μερίδα όμως Χιωτών διαφωνούσαν με την ιδέα του ξεσηκωμού, λόγω των προνομίων που κατείχαν στο νησί.

Στις **27 Απριλίου 1821** ο **Υδραίος Ιάκωβος Τομπάζης** φτάνει στη Χίο με 25 πλοία με σκοπό να παρακινήσει τους Χιώτες να ξεγερθούν κατά των Τούρκων. Στέλνει κάποιον ψαριανό να μεταφέρει το μήνυμα της επανάστασης στην ύπαιθρο και στα χωριά, γιατί γνώριζε την αντίθετη στάση των προκρίτων και των κατοίκων της πόλης. Τρεις Δημογέροντες πήγαν «στου πασά τη βρύση» και επικοινωνήσαν μαζί του κρυφά. Εξήγησαν τους λόγους που δεν μπορούσαν να δώσουν βοήθεια, επειδή ο περισσότερος πληθυσμός ήταν άοπλος, άπειρος και απροετοίμαστος. Επίσης του εξήγησαν ότι οι επιπτώσεις στον πληθυσμό των Ελλήνων κατοίκων της Χίου, όπως και των άλλων Χιωτών που είχαν εγκατασταθεί εκτός του νησιού

(Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη), θα ήταν τραγικές. Έτσι παρακάλεσαν τον Τομπάζη να φύγει από το νησί. Μετά από 3 μέρες ο στόλος εγκατέλειψε άπρακτος το νησί.

Οι Τούρκοι πληροφορήθηκαν το γεγονός της άφιξης των ελληνικών πλοίων έξω από το νησί, κάλεσαν τους Δημογέροντες (**Μικές Βλαστός, Ιωάννης Πατρικούσης και Χατζή Πολυχρόνης Διοματάρης**), για να τους πάρουν πληροφορίες. Οι Δημογέροντες αρνήθηκαν ότι γνωρίζουν κάτι σχετικά και οι Τούρκοι τους ζήτησαν να καλέσουν και άλλους πρόκριτους. Στη συνέχεια ήρθαν 10 πρόκριτοι και ο μητροπολίτης Πλάτων με το διάκονό του **Μακάριο Γαρρή**. Οι Τούρκοι τους φυλάκισαν στη σκοτεινή φυλακή του κάστρου. Επιπλέον οι Τούρκοι ζήτησαν από τους Χιώτες να παραδώσουν ό,τι όπλα είχαν και να μην κυκλοφορούν τις βραδινές ώρες.

Τον **Οκτώβρη του 1821** οι Τούρκοι ζήτησαν στρατιωτική βοήθεια από το σουλτάνο. Πράγματι ήρθαν 1000 στρατιώτες από την Κωνσταντινούπολη και 200 από την Κρήτη. Το Γενάρη του 1822 τρεις Χιώτες πρόκριτοι, οι Θ. Ράλλης, Ι. Σκυλίτζης και Π. Ροδοκανάκης φτάνουν στην Κωνσταντινούπολη ως ενέχυρα και ρίχνονται στη φυλακή.

Το **Σάββατο 11 Μαρτίου του 1822** ο Αρχηγός της επανάστασης στη Σάμο , Λυκούργος Λογοθέτης, φτάνει στη Χίο με το Χιώτη Μπουρνιά και με 2500 - 4500 άνδρες (ο στόλος ήταν 8 μπρίκια και 30 βοηθητικά πλοία). Η απόβαση του Λογοθέτη έγινε ταυτόχρονα στον κόλπο της Αγίας Ελένης και στην Αγκάλη. Στο εντωμεταξύ είχαν ειδοποιηθεί αρκετοί Χιώτες , οι οποίοι έσπευσαν να ενωθούν με τους άνδρες του Λογοθέτη. Ο Βαχίτ Πασάς στέλνει δύο τμήματα στρατού , ένα για να εμποδίσει την απόβαση και ένα άλλο στον Κάμπο, για να πλευροκοπήσει την αποβατική δύναμη του Λογοθέτη. Αρχικά οι μάχες γέρνουν προς την πλευρά των Ελλήνων. Οι Τούρκοι αναγκάζονται να κλειστούν στο κάστρο. Ο Μπουρνιάς με τους στρατιώτες του χτυπούν τους Τούρκους από το Παλαιόκαστρο(σημερινά σχολεία Βουνακίου). Στο ύψωμα της Παναγίας Τουρλωτής μια ομάδα από Σαμιώτες κανονιοβολούν την πόλη. Άλλοι επαναστάτες οχυρώνονται στο «Ψωμί»(Μπέλλα Βίστα), στο λόφο «Ασωμάτων»(Ευαγγελίστρια) και στον κάτω Γιαλό.

Η απελευθέρωση της Χίου έγινε δεκτή από τους Χιώτες με ένα αίσθημα φόβου σχετικά με την έκβαση της επανάστασης. Μάλιστα πολλοί Χιώτες πλούσιοι φεύγουν από το νησί.

Μόλις οι Τούρκοι στην Κωνσταντινούπολη μαθαίνουν το γεγονός της επανάστασης της Χίου, στέλνουν τον Τουρκικό στόλο με ναύαρχο τον Καρά Αλή. **Στις 30 Μαρτίου 1822 ο Τουρκικός στόλος (46 πλοία και 7000 στρατιώτες) φτάνει στο βόρειο τμήμα του νησιού. Λίγες ώρες μετά ενώνονται με άλλους ομοεθνείς τους που βγήκαν από το κάστρο και ξεκινούν τη σφαγή, τις λεηλασίες και το κάψιμο της πόλης. Ο Λογοθέτης και ο Μπουρνιάς αποχώρησαν προς το εσωτερικό του νησιού, λέγοντας το σύνθημα « ο σώζων εαυτό σωθήτω».**

Τη Μεγάλη Παρασκευή, 31 Μαρτίου 1822, καίγεται ο **ναός της Τουρλωτής** και δίνεται το σύνθημα στους Τούρκους για γενική αιματοχυσία και αποτέφρωση της πόλης. Από εκείνη τη μέρα και για 4 μήνες φτάνουν Τούρκοι κατάδικοι από τις απέναντι Τουρκικές ακτές με σκοπό το φόνο, τη λεηλασία και τα λάφυρα. Υπολογίζεται ότι κατέφθασαν 40.000 Τούρκοι άτακτοι αυτήν την περίοδο. Ταυτόχρονα ο Βαχίτ Πασάς αναγγέλλει τη διαταγή του σουλτάνου να θανατώνονται βρέφη έως 3 ετών, αγόρια και άνδρες άνω των 12 ετών, γυναίκες άνω των 40 ετών, να αιχμαλωτίζονται κορίτσια και γυναίκες από 3 έως 40 ετών και αγόρια από 3 έως 12 ετών. Γλίτωναν μόνο όσοι ασπάζονταν το μωαμεθανισμό.

Οι περισσότεροι Χιώτες άρχισαν να μετακινούνται προς το εσωτερικό του νησιού για να σωθούν από το μένος των Τούρκων. Τα καταφύγιά τους ήταν αρχικά οι Καρυές, το Αίπος, η Νέα Μονή, το μοναστήρι του Αγίου Μηνά και ο Άγιος Γεώργιος ο Συκούσης.

Το Μεγάλο Σάββατο, 1η Απριλίου 1822 **καίγεται η Σχολή της Χίου**, σφαγιάζονται σχεδόν όλοι, ακόμα και οι λεπροί. Ο Βαχίτ Πασάς είχε εκδώσει διαταγή ότι όσες γλώσσες και αυτιά του πήγαιναν, τόσα περισσότερα κέρδη θα είχαν.

Στις **2 Απριλίου 1822(Πάσχα)** μπαίνουν οι Τούρκοι(15000 άνδρες) στο μοναστήρι του Αγίου Μηνά από ένα μικρό άνοιγμα που υπήρχε στον

περίβολο και σφαγιάζουν τους 3000 Χιώτες που είχαν κρυφτεί. Στη συνέχεια πυρπολούν το μοναστήρι. Την ίδια μέρα το ίδιο γεγονός γίνεται και στη Νέα Μονή. Η κατάσταση γενικεύεται και σε άλλα χωριά της Χίου. Οι Σαμιώτες εγκατέλειψαν τη Χίο και έπλευσαν προς τα Ψαρά.

Την **Τετάρτη 5 Απριλίου** του 1822 βγάζει ανακοίνωση ο Καρά Αλής , πως όσοι Χιώτες παραδώσουν τα όπλα τους και επιστρέψουν στην πόλη , θα αφεθούν ελεύθεροι(αμνηστία). Μάλιστα εξασφάλισαν οι Τούρκοι και επιστολή του φυλακισμένου Μητροπολίτη και των Δημογερόντων , η οποία ανέφερε τις ειλικρινές προθέσεις των Τούρκων. Οι πρόξενοι της Αγγλίας , της Αυστρίας και της Γαλλίας ανέλαβαν να μεταφέρουν την πρόταση στους Χιώτες και να τους πείσουν. Οι Χιώτες εμπιστεύθηκαν τους πρόξενους και άρχισαν να επιστρέφουν και να παραδίδουν τα όπλα τους. Βέβαια, όπως ήταν αναμενόμενο, οι Τούρκοι αθέτησαν το λόγο τους και άρχισαν να σφάζουν όσους κατέβαιναν στην πόλη. Η μεγάλη σφαγή συνεχίστηκε και στην κεντρική Χίο(Βροντάδο , Πιτύος, Θυμιανά και μετά Βορειόχωρα). Στο ακρωτήριο του Κάβο Μελανιός, απέναντι από τα Ψαρά βρήκαν καταφύγιο περίπου 10.000 Χιώτες και περίμεναν τα ψαριανά πλοία να τους μεταφέρουν στα Ψαρά. Δυστυχώς όμως η μεγάλη θαλασσοταραχή τους στάθηκε εμπόδιο και σφαγιάστηκαν σχεδόν όλοι από τους Τούρκους με απεριγράπτη λύσσα. Ήταν τόσο πολύ το αίμα των αθώων, που η θάλασσα «μελάνιασε» γύρω από τον κάβο και την παραλία.

Στις **18 Απριλίου** στην Κωνσταντινούπολη σφαγιάζονται 3 Χιώτες όμηροι (Ράλλης, Σκυλίτζης , Ροδοκανάκης) και άλλοι 60 Χιώτες επιφανείς. Στις 23 Απριλίου του 1822 απαγχονίζονται στην τάφρο του κάστρου της πόλης ο μητροπολίτης Πλάτων , ο διάκονός του Γαρρής και 9 πρόκριτοι. Στη συνέχεια θανατώνονται με τον ίδιο τρόπο και οι δημογέροντες που ήταν φυλακισμένοι ανά δέκα. Τα σκοτωμένα σώματά τους χλευάζονται από τους Τούρκους , οι οποίοι τα ρίχνουν μετά στη θάλασσα.

Λίγες μέρες μετά την καταστροφή , σχεδιάστηκε ναυτική επίθεση του στόλου των τριών ναυτικών νησιών εναντίον του Τουρκικού στόλου στο στενό του Τσεσμέ. **Στις 18 Μαΐου πραγματοποιήθηκε η πρώτη επίθεση** . Οι έλληνες έκαναν αρκετές ζημιές στον Τούρκικό στόλο , αλλά απέτυχαν να πυρπολήσουν τη ναυαρχίδα του **Καρά Αλή**. Την 1η Ιουνίου του 1822 ο

Κωνσταντίνος Κανάρης μαζί με τον Ανδρέα Πιπίνο και 40 ψαριανούς ξεκίνησαν από τα Ψαρά με 2 πυρπολικά και 4 περιπολικά πλοία και αφού μετάλαβαν των Αχράντων Μυστηρίων , μπήκαν στο στενό της Χίου με βόρειο άνεμο. Κρύφτηκαν και περίμεναν να βραδιάσει. Τέλειωνε τότε το ραμαζάνι των Τούρκων και ξεκινούσε η γιορτή του μπαϊραμιού. Στην τουρκική ναυαρχίδα επικρατούσε χαρά και κέφι με πολλούς καλεσμένους και κάποιες δυστυχησμένες αιχμάλωτες, περίπου 2000 άτομα. Τότε τα δύο πυρπολικά κατάφεραν να μπουν ανάμεσα στα τουρκικά πλοία. Ο Κανάρης κατευθύνθηκε κατά την ναυαρχίδα του Καρά Αλή , ενώ ο Πιπίνος κατά της υποναυαρχίδας. Ο Κανάρης τα κατάφερε να πυρπολήσει την ναυαρχίδα , ενώ ο Πιπίνος δεν τα κατάφερε , γιατί βιάστηκε και έγινε αντιληπτός από τους Τούρκους. Η ναυαρχίδα όμως τυλίχθηκε στις φλόγες και μετά ανατινάχθηκε, σκοτώνοντας και τον Καρά Αλή. Στις 7 Ιουνίου εξαπολύεται και τρίτο γιουρούσι των μαινόμενων Τούρκων στα Μαστιχοχώρια και ολοκληρώνεται η καταστροφή του νησιού.

Το νησί ερημώθηκε. Οι Τούρκοι έφεραν από τον Τσεσμέ άλλους 600 Χριστιανούς για να μαζέψουν τη μαστίχα. Αυτοί όμως αγνοούσαν την καλλιέργειά της και οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να αφήσουν ελεύθερους αρκετούς Μαστιχοχωρίτες για να καλλιεργήσουν τους σχίνους.

Μετά την καταστροφή, από τους 117.000 Χριστιανούς που ήταν ο τότε πληθυσμός της Χίου , έμειναν περίπου 1800 -2000 άνθρωποι. 21.000 ήταν οι φυγάδες(κατέφυγαν στα Ψαρά, Τήνο, Σύρο, Άνδρο, Αγκώνα, Τεργέστη, Μασσαλία, Οδησσό, Μάλτα, Λονδίνο) και 52.000 οι αιχμάλωτοι. Υπολογίζουμε δηλαδή ότι σφαγιάστηκαν περίπου 52.000 Χιώτες.

Η καταστροφή της Χίου συγκλόνισε όχι μόνο τον Ελληνισμό , αλλά και όλη την Ευρώπη. Οι εφημερίδες έγραφαν άρθρα εκφράζοντας τον αποτροπιασμό τους για τη μεγάλη σφαγή. Βιβλία κυκλοφορούσαν στην Αγγλία, Γαλλία , Γερμανία και οι φιλέλληνες προσπαθούσαν να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη για να βοηθήσουν τα θύματα. Από τη μεγάλη σφαγή της Χίου εμπνεύστηκε ο μεγάλος Γάλλος ζωγράφος Ντελακρουά και ο Βίκτωρ Ουγκώ στο ποίημά του «Το Ελληνόπαιδο».